

Scenariusz apelu „Patriotyzm naszych przodków. Żołnierze Wyklęci.”

Miejsce: Szkoła Podstawowa Nr 1 w Elblągu.

Cel główny: Uświadomienie znaczenia powstania powojennego podziemia niepodległościowego.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- wymienia powody powstania powojennego podziemia niepodległościowego;
- nazywa formy oporu żołnierzy wyklętych;
- opisuje charakter oporu żołnierzy wyklętych;
- ocenia postawy żołnierzy drugiej konspiracji;
- wymienia rodzaje represji władz komunistycznych wobec żołnierzy wyklętych.

Metody i formy pracy:

- rozmowa nauczająca;
- pokaz muzyczno-słowny;
- elementy wykładu.

Środki dydaktyczne i materiały:

- treść wybranych wierszy i piosenek;
- stroje do przebrania dla każdego aktora;
- Rzutnik;
- Laptop.

Przebieg apelu

1. **Pokaz multimedialny** wyjaśniający uczniom, że żołnierzami wyklętymi nazywa się żołnierzy podziemia niepodległościowego, wywodzących się z Armii Krajowej i Narodowych sił Zbrojnych, którzy po zakończeniu drugiej wojny światowej, od roku 1944/1945, walczyli z wojskami sowieckimi i komunistycznym aparatem terroru o niepodległą Polskę.

2. Pokaz słowno-muzyczny

Narrator 1

W XXI-szy wiek Polska wkroczyła wolna i niepodległa. Ale nie zawsze tak było. Jak uczy historia, wiele razy nasz kraj upadał, aby znów się odrodzić. My młode pokolenie zawsze pamiętać będziemy o tych, którzy odeszli, aby Polska była wolna. Chcemy dzisiaj w Święto Odzyskania Niepodległości, przekazać prawdę o tym, jakie były nasze drogi do wolności.

Narrator 2

Jest rok 1795- III rozbiór. Polska znika z mapy Europy. Trzej potężni sąsiedzi Polski- Rosja, Prusy i Austria korzystając z osłabienia naszego kraju, podzielili jego ziemie pomiędzy siebie i wprowadzili własne rządy. Katastrofa rozbiorów i utrata państwowości nie załamały jednak narodu polskiego.

Wiersz: „Polak nie sługa”

Polak nie sługa, nie zna, co to pany,
Nie da się okuć przemocą w kajdany.
Wolnością żyje, do wolności wzdycha,
Bez niej jak kwiatek bez wody usycha...
Tak więc, rodacy, wolności nam trzeba,
Zamiarom naszym sprzyjać będą nieba-
Nadejdzie chwila, chwila pożądana,
Że zegną wrogi przed Polską kolana.

Narrator 3

Naród pozbawiony własnego państwa, rozdarty przez zaborców i intensywnie wynaradawiany, zachował mimo tych działań jedność i tożsamość. Zaborcy daremnie próbowali narzucić Polakom swoją kulturę, język, obyczaje religię.

Wiersz: „Dzieciom wrześni”

Tam od Gniezna i od Warty
Biją głosy w świat otwarty
Biją głosy ziemia jęczy
Prusak polskie dzieci męczy.
Za ten pacierz w polskiej mowie
Co go dali nam ojcowie
Co go nas uczyły matki
Prusak męczy polskie dziatki.

Narrator 1

Polacy nigdy nie chcieli się pogodzić z utratą niepodległości, wielokrotnie podejmowali wysiłki, by odzyskać upragnioną wolność. Najpierw, ogromne nadzieje wiązali z osobą Napoleona, służąc mu w Legionach Polskich, na obcych ziemiach. Tysiące młodych chłopców oddało życie walcząc o to, aby spełnił się sen o wolnej Polsce. Z miłości do ojczyzny, tęsknoty i wiary w jej wskrzeszenie powstaje pieśń, „ Jeszcze Polska nie zginęła”

Wiersz (w tle melodia „Mazurka Dąbrowskiego”)

Piosenka stara, wojsku polskiemu tak miła!
Poznali ją żołnierze, wiara się skupiła,
Wokoło mistrza; słuchają, wspominają sobie
Ów czas okropny, kiedy na ojczyzny grobie
Zanucili tę piosnkę i poszli w kraj świata,
i z trąb znana piosenka ku niebu wionęła,
Marsz tryumfalny: Jeszcze Polska nie zginęła!

Narrator 2

Klęska Napoleona nie zniszczyła nadziei na odzyskanie niepodległości. W 1830 roku wybucha powstanie listopadowe. Polacy mają odwagę przeciwstawić się potędze caratu. Inicjatorami tej walki zbrojnej są młodzi patrioci- żołnierze Szkoły Podchorążych pod wodzą podporucznika Piotra Wysockiego.

Piosenka: „Warszawianka”

Narrator

Powstanie ponosi jednak klęskę, a wielu Polaków musi wyemigrować z kraju, by już nigdy do niego nie powrócić.

Wiersz: „Moja piosnka II” fr.

Do kraju tego, gdzie kruszynę chleba
Podnoszą z ziemi przez uszanowanie
Dla darów Nieba...
Tęskno mi, Panie...
Do kraju tego, gdzie pierwsze ukłony

Są- jak odwieczne Chrystusa wezwanie

„Bądź pochwalony”

Tęskno mi, Panie...

Narrator 3

Następne powstanie- styczniowe w 1863 roku również kończy się klęską. Represje zaborców, germanizacja i rusyfikacja nie zniszczyły ducha narodu. Twierdzą polskości stał się każdy dom.

Wiersz: „Polska w niewoli”

O Polsko! Święte Twe imię

Po cichu i po kryjomu

Z trwogą za siebie i innych

Szeptano w ojców mych domu...

Prawdziwe jakieś nieprawdy

Opowiadano o Tobie-

Mówiono, że jesteś święta

Mówiono, że leżysz w grobie.

Narrator 1

Ostatnim etapem w walce o niepodległość Polski był okres I wojny światowej. W sercach Polaków pojawiła się nadzieja nadejścia wolności. Trzy państwa zaborcze rozpoczęły między sobą wojnę. Polacy odziani w mundury wrogich armii zmuszeni byli strzelać wzajemnie do siebie.

Walczyli i ginęli Polacy w obcych armiach z wiarą, że walka ta przyniesie Polsce niepodległość. I szli na wojnę wierząc, że spełnią się ich marzenia.

Piosenka: „Piechota”

Wiersz

Wieczorny apel trąbią już...

Dobranoc wam żołnierze,

Zmęczoną głowę każdy złoż-

Nikt snu wam nie zabierze...

To jedno, co własnością twą,

Żołnierzu bez ojczyzny,

Ku której idziesz lat już sto

Ofiarne niosąc blizny...

Nim cię pobudka zbudzi wraz,

Zanim noc krótka minie,

...śnij, że Polska rusza w bój,

Na trąbki zew ułańskiej-

Że król za tobą staje twój,

Żołnierzu ty bezpański.

Narrator 2

Marzenia Polaków o wolnej ojczyźnie zaczynają się urzeczywistniać. Józef Piłsudski tworzy I Kompanie Kadrową, a następnie staje jako komendant na czele I Brygady Legionów Polskich.

Piosenka: „Marsz Pierwszej Brygady”

Narrator

I oto spełnił się sen o wolnej ojczyźnie. Po 123 latach niewoli Polska odzyskuje niepodległość i znów pojawia się na mapie Europy. Naczelnikiem państwa zostaje Józef Piłsudski, któremu 11 listopada 1918 roku Rząd, zwany Radą Regencyjną powierza władzę.

Wiersz: „Hymn Polaków na obczyźnie”

Jedna jest Polska jak Bóg jeden w niebie,
Wszystkie me siły jej składam w ofierze
Na całe życie, które wzięłem z ciebie
Cały do ciebie ojczyzno należę.
Twych wielkich mężów przykład doskonały,
Twych bohaterów wielbię święte kości.
Wierzę w twą przyszłość pełną wielkiej chwały,
Potęgi, dobra i sprawiedliwości.
Wiem, że nie ucisk i chciwe podboje,
Lecz wolność ludów szła pod twoim znakiem,
Że nie ma dziejów piękniejszych niż twoje
I większej chluby, niżli być Polakiem.

Narrator 4

Niepodległa II Rzeczypospolita istniała tylko do 1 września 1939 roku, do wybuchu II wojny światowej. Potem długo toczyła się walka o spełnienie marzeń pokoleń Polaków. Wojnę wywołało dążenie Niemiec i Związku Sowieckiego do obalenia traktatu wersalskiego i do ustalenia własnej dominacji politycznej w Europie. Polska stała się pierwszym celem ich zbrojnej agresji. Konflikt rozszerzył się na cały świat, ale to właśnie Polska najdotkliwiej odczuła jego skutki. Mimo przeważającej siły wroga, Polacy nigdy nie złożyli broni i nie szczędzili własnej krwi walcząc na frontach całego świata o wolność i niepodległość ojczyzny. Znaczącą rolę w zwycięstwie nad faszyzmem włożyła Armia Krajowa, będąca od roku patronem naszej szkoły. To właśnie żołnierze Polski Podziemnej pokazali nam jak trzeba kochać ojczyznę i walczyć o nią do ostatniej kropli krwi. Wielu z tych, którzy przeżyli koszmar wojny musiało jeszcze stawić czoła totalitaryzmowi sowieckiemu, ale to oni udowodnili przyszłym pokoleniom, że nie można się poddawać i beczynnie czekać na to, co przyniesie los.

Narrator 1

8 maja 1945 roku zakończyła się najkrwawsza z wojen w dziejach ludzkości II wojna światowa. Polska znalazła się pozornie w obozie zwycięzców. Pozornie, gdyż uzgodnienia konferencji jałtańskiej, w której nie braliśmy udziału, zdecydowały o przekazaniu Związkowi Sowieckiemu 46% terytorium II Rzeczypospolitej. Polska zyskała wprawdzie tereny na zachodzie i północy kosztem Niemiec, ale stała się krajem podległym Związkowi Sowieckiemu, który z jednej strony pozostawił na polskich ziemiach swoje wojska, z drugiej zaś zainstalował u władzy posłusznych sobie komunistów. Po 5 latach okupacji w Polsce zapanował totalitaryzm sowiecki.

Wiersz: „Jedyna prawda”

Jest tylko jedna prawda
Bez kłamstw wykrętnych, bez cienia
Prawda walczącej Warszawy,
Prawda ludzkiego sumienia.
Jest tylko jedna cena,
Którą oznaczyć najprościej
Cena ludzkiego życia,
Płacona za prawdę wolności.
Jest tylko jedna droga
Od krzywd daleka, od sporów
Droga uczciwych ludzi
Droga ludzkiego honoru.
Nam niepotrzebne są słowa
Ani przemówień ton łzawy
Niech politycy szukają
Sumienia w gruzach Warszawy.
Niech odszukają tam wolność
Dawno zgubioną w traktatach-
My- dość mamy współczucia!
Dość uśmiechów Piłata!
Do świata Polska przesyła
Apel tragiczny i krwawy:
Honor ludzkości Historia
Odmierzy Golgotą Warszawy.

Piosenka: „Epitafium”

Narrator 2

Wielu młodych ludzi, często nastolatków nie chcąc pogodzić się ze zmianą jednej okupacji na drugą poszło do lasu. Los tych żołnierzy wyklętych stał się tragiczny. Ginęli w nierównej walce, chwytanym mordowano w katowniach Urzędu Bezpieczeństwa lub w najlepszym przypadku zamykano do więzień. Zastosowany przez komunistyczne władze terror i idący za tym terrorem wszechogarniający strach zaczął przynosić efekty. Polskim komunistom nie udało się złamać oporu kościoła, odebrać mu wiernych, autorytetu i realnego wpływu na społeczeństwo. Stało się tak przede wszystkim dzięki niezłomnej postawie Prymasa Tysiąclecia Stefana Wyszyńskiego.

Wiersz: „Polska podziemna”

Moją ojczyzną jest Polska podziemna,

Walcząca w mroku, samotna i ciemna.

Moim powietrzem jest wicher bez nieba,

Moim pokarmem jest krew w garści chleba,

A moim światłem, co płynie z daleka,

Jest nasze prawo i prawo człowieka.

Może mnie dławić ten bunt wiecznie żywy,

Ale bez niego nie będę szczęśliwy,

Mogę uciekać przed zmaganią żalobą,

Ale już nigdy nie ujdę przed sobą.

Wśród wielu ojczyzn, co płyną w mgle cudnej

Ja chcę tej jednej, tej wolnej, tej trudnej.

Cóż mi po wszystkich słońcach tego świata,

Jeżeli światło zaciemnia mi krata?

Cóż mi po wszystkich urokach tej ziemi,

Jeśli mi serce pchnięto do podziemi?

O, bracia moi, a kto bez wolności,

Niech w ciemność idzie i walczy w ciemności.

Moją ojczyzną jest Polska Podziemna,

Walcząca w mroku, samotna ciemna.

Czy tam, czy tutaj, to jedno nas łączy:

Nurt nieśmiertelny, co we krwi się sączy

I każe sercu taką moc natężyć,

Że wbrew rozumom musimy zwyciężyć.

Narrator 3

Pozorne przejawy społecznej akceptacji nowego systemu przerwały wydarzenia w Poznaniu w roku 1956. Do żądających chleba i wolności robotników komunistyczna władza nie zawahała się strzelać.

Narrator 4

W marcu 1968 roku przeciwko cenzurze, dławieniu wolności i słowa i sumienia wystąpili studenci. Odpowiedzią ze strony władz było bicie pałkami, relegowanie ze studiów, wcielanie niepokornych do karnych kompanii wojska. Wreszcie procesy sądowe.

Piosenka: „Ojczyzno ma”

Narrator 1

Dwa lata później w grudniu 1970 roku zbuntowali się robotnicy wybrzeża. Pierwszy sekretarz PZPR Władysław Gomółka wydał rozkaz o wyprowadzeniu na ulice Gdańska, Gdyni, Szczecina i Elbląga oddziałów wojska i milicji. Dokonała się masakra.

Wiersz: „Grudzień”

Tego dnia grudzień wstawał z bladą zimną twarzą
Zaskoczony- zduszone wyrazy powtarzał
Świt wstawał jakby wapnem ktoś pobielił sady
Lub jak miejsce, gdzie przeszła niedawno zaraza.
Matki w domach szeptały mieszane pacierze
Tak prosiły o pokój- o spokojne noce...
A tu ptaków się czarnych stado w górę wzbija
I skrzydłami wrogimi do okien łomocze
Wyrwani nagle pięścią ze snu o potężde
Raz kolejny mierzyli klatkę swej wolności
Suki czujnie warczały pod progami domów
Raz kolejny rzucali o przyszłość swe kości
Nadzieja wydźwignięta kotwicą na krzyże
Otoczona kordonem ślepej nienawiści
Patrzyła przez portowe żurawie niepewnie
Czy pragnienia ich kiedyś będzie mogła ziszczyć
By na gwiazdkę cień nie padł od świszczącej kuli
Nim godzin długich kroki pamięć nasza zliczy
Nim ojczyzny nas ramię spokojnie przytuli
Tego dnia grudzień wstawał z zimną bladą twarzą
Wiało grozą na przestrzał od polskiej ulicy
Ciemną strużką krew ciekła w zapocone bluzy
Dźwigali z ciężką piersią swój los robotnicy.

Narrator 2

W roku 1976 zbuntowali się robotnicy wielkich zakładów przemysłowych w Ursusie i Radomiu. Fali wolnościowej nie udało się już powstrzymać. Zaczęły powstawać organizacje opozycyjne i wydawnictwa nielegalne.

Narrator 3

Momentem zwrotnym na drodze do wolności był wybór Karola Wojtyły na papieża i pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do ojczyzny w czerwcu 1979 roku. To wtedy miliony Polaków usłyszały od Ojca Świętego pamiętne słowa: „Nie lękajcie się” oraz (nagranie z płyty)

Ojciec Święty w swoim nauczaniu wielokrotnie wypowiadał się na temat ojczyzny i wolności. Oto krótkie fragmenty jego przemyśleń:

„Wolność stale trzeba zdobywać, nie można jej tylko posiadać. Przychodzi jako dar, utrzymuje się poprzez zmaganie.

Całym sobą płacisz za wolność - więc to wolnością nazywaj, że możesz płacąc ciągle na nowo siebie posiadać.

Tą zapłatą wchodzimy w historię i dotykamy jej epok. Którędy przebiega dział pokoleń między tymi, co nie dopłacili, a tymi, co musieli nadpłacać? Po której jesteśmy stronie?

Nadmiar tyłu samostanowień czyż nie przerósł sił naszych w przeszłości? Czyż ciężarów historii nie dźwigamy jak filar, którego pęknięcie nie zabiłoby dotąd?”

„Ojczyzna: wyzwanie tej ziemi rzucone przodkom i nam, by stanowiąc o wspólnym dobru i mową własną jak sztandar wyśpiewać dzieje. Śpiew dziejów spełniają czyny zbudowane na opokach woli. Dojrzałością samostanowienia osądzamy młodość naszą, czasy rozbitcia i złoty wiek. Osądziła złotą wolność niewola. Nosili w sobie ów wiek bohaterowie stuleci: w wyzwaniu ziemi wchodzili jak w ciemną noc, wołając „wolność jest droższa niż życie!”

Osądziliśmy wolność naszą sprawiedliwiej niż inni: na ołtarzu samostanowienia płonęły ofiary pokoleń- przejmujące wołanie wolności silniejszej niż śmierć”.

Piosenka: „A mury runą”

Narrator 4

W rok później przetoczyła się przez Polskę fala strajków. One zmieniły naszą historię. Wybuchły w stocznicach. Powstały tam komitety strajkowe. Tak narodziła się SOLIDARNOŚĆ. Na jej czele stanął Lech Wałęsa, który doprowadził do podpisania porozumień sierpniowych. Mimo, że władza ustąpiła niemal natychmiast zaczęła starania na rzecz utraconych pozycji. Blokowano rejestrację Solidarności. Działania te jednak nie przynosiły skutku. Solidarność rosła w siłę. Wszystkim chodziło o jedno, żeby Polska była Polską.

Wiersz: „Są inne kraje”

Są inne kraje
gdzie wolność z ojczyzną
pod jednym złączone sztandarem
gdzie chleb jest i praca
i kwiaty na ulicach
gdzie ufność dziecka
jest radością i prawem
a ludzka starość
jak modlitwa dziękczynna.

A mój dom rodzinny
znowu zraniony
znowu zdeptany
z krzyżami świeżych mogił
i kratami więzień
gdzie słowo jest kłamstwem
a prawem – milczenie
gdzie dzień się zaczyna
lękiem przebudzenia
a kończy nocy niepokojem
i gdzie serc miliony
w modlitwie jest złączonych
by nie zabrakło nadziei

Piosenka: „Żeby Polska była Polską”

Narrator 1

Jesienią 1981 r. Solidarność szykowała się do wyboru swojej władzy, do pierwszych po II wojnie światowej całkowicie wolnych i demokratycznych wyborów przedstawicieli polskiego społeczeństwa.

Wiersz: „Egzamin”

Czterdzieści lat z nas robicie
Zdrajców na srebro pazernych
A teraz – jawnie i skrycie
Mówicie nam – bądźcie wierni!
Czterdzieści lat wszelkie prawa
Dłoń prawodawcy dławi
A gdy zdrętwiała w brawach
Mówicie nam – bądźcie prawi!

Czterdzieści lat nasze siły
Trawi wasz sąd nieomylny
A teraz – gigantom byłem
Mówicie nam – bądźcie silni!
Czterdzieści lat nas uczono
Kiep ten co w prawdę wierzy
A teraz głosem Katona
Mówicie nam – bądźcie szczerzy!
Czterdzieści lat rytm wydzwania
Zegar porywów i kaźni
Wy nam bez chwili wahania
Mówicie – bądźcie rozważni
Niejeden z nas ziemię gryzie
Inni choć młodzi – już siwi
A wy szykując nam krzyże
Mówicie – bądźcie cierpliwi!?
A my – uczniowie leniwi
By was wysłuchać – niepilni
Jednak jesteśmy cierpliwi
Wierni rozważni i silni
I choć nikt z was w to nie wierzy
Jesteśmy prawi i szczerzy
Lecz z cnót tych już nie przed wami
Będziemy zdawać egzamin

Narrator 2

13 grudnia 1981 roku ogłoszony został w Polsce stan wojenny. Aresztowano kilka tysięcy działaczy Solidarności, w tym Lecha Wałęsę. Jaruzelski wypowiedział wojnę społeczeństwu. Zaczęły się strajki i pacyfikacja większych zakładów przemysłowych. Szczególnie dramatyczny był strajk w kopalni „Wujek”. Zginęło 9 górników, kilkudziesięciu odniosło rany postrzałowe. Do dziś nie wiadomo, kto wydał rozkaz strzelania.

Narrator 3

Solidarność zepchnięta do podziemia, pozbawiona swoich przywódców zaczęła organizować się od nowa. W 1989 roku dokonało się to, co w 1918 roku. Zmienił się w Polsce układ polityczny, system ideowy a także gospodarka, zasady ustroju społecznego i wreszcie obyczajowość i cywilizacja nas otaczająca. Tak naprawdę zmieniło się wszystko. Dążenie do niepodległości przybrało realny kształt. PRL przeszła do historii. Rodziła się niepodległa Rzeczpospolita Polska.

Narrator 4

Po latach starań, mimo oporu Rosji Polska znalazła się w NATO. Ukoronowaniem procesu zapoczątkowanego postulatami strajkujących stoczniowców było wstąpienie do Unii Europejskiej w maju 2004 roku. Rozdarta od czasów Jałty Europa znowu stała się wspólnotą.

3. Zakończenie

Wspólne odśpiewanie Hymnu Unijnego.